

SANAYİ DÜNYASI İÇİN GİDİŞATA DAİR NOTLAR

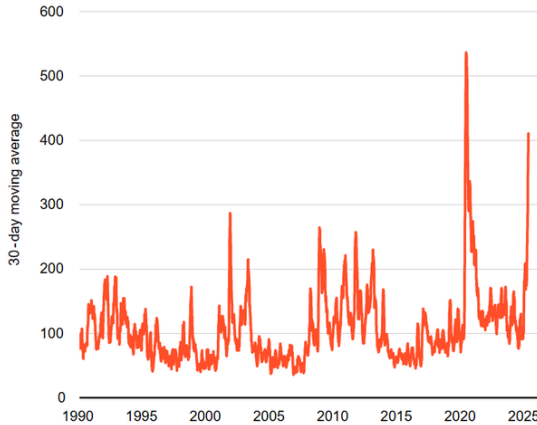
TRENDS UPDATE

2 Nisan 2025 (Periyodik Yayın Değildir)

Risklerin arttığını tüm göstergelerden takip edebiliyoruz. Yurtiçinde “henüz ortaya çıkmayan büyük konunun ne olduğu?, ne zaman ortaya çıkacağı? ve piyasaları ne kadar etkileyeceği?” merak edilirken; yurtdışında ise Trump’ın bahsettiği “vergilerle ilgili yaklaşan büyük olay, Amerika tarihinin en büyük günlerinden birisinin yaşanacağı” gibi ne olacağı bilinmeyen riskler öne çıkıyor. Trump’ın "Kurtuluş Günü" olarak nitelendirdiği gümrük tarifeleri muhtemelen bugün ilan edilecek ve Hindistan, Tayvan, Vietnam, Tayland, Çin ve AB gibi ülkelere ek vergi konacak. Belirsizlik endeksi Coviden sonraki en yüksek seviyede:

Broadening uncertainty

U.S. economic policy uncertainty index, 1990-2025

Bu arada Trump ülkesine akın eden yatırımlardan memnun ve şöyle söylüyor: “Şirketler daha önce hiç görülmemiş seviyelerde Ülkemize akın ediyor ve bunu işler (ve Para!) takip ediyor. Bunu izlemek çok güzel bir şey!”

Türkiye’de son 5 aydır istihdam azalıyor, ayrıca kendi isteği ile çalışmayanları da kapsayan geniş tanımlı işsizlik de artıyor. Ancak bu iki konu uzmanlar dışında kamuoyu tarafından bilinmediği ve ekonomik göstergelerde sadece işsizlik oranı öne çıktığı için sadece işsizlik oranı bazında (kanaatimce suni olarak elle düzeltilen) olumlu gidişat var ve işsizlik azaltılıyor. Her zamanki tuhafılık yaşanıyor: çalışan sayısı azalıyor, çalışmak istemeyen sayısı artıyor ve işsizlik ise azalıyor.

Mehmet Öğütçü (10Haber): Çin’de yıllar boyunca gözlemlediğim ilginç bir fenomen, bugün neredeyse aynı şekilde Türkiye’de de yaşanıyor. Çin’de, ekonomik politikalara duyulan güvensizlik, yapay olarak düşük faiz oranları ve sıkı sermaye kontrolleri nedeniyle yerel sermaye gizlice ülkeyi terk ediyordu.

Ancak bu sermaye, ironik bir şekilde “yabancı yatırım” olarak ülkeye geri dönüyor ve vergi indirimleri, düzenleyici ayrıcalıklar ve özel teşviklerden faydalanıyordu. Türkiye’de

benzer bir olguya “bıyıklı yabancı sermaye” diyoruz; hatırlayanlar bilir, yerli sermaye önce İsviçre veya Hollanda gibi ülkelere çıkarılıp, ardından “yabancı” kılıfı altında Türkiye’ye geri getirilirdi, sermayeye daha fazla koruma, daha yüksek kâr ve bazen de itibar temizliği sağlamak için. Ancak bu sefer adresler Körfez ülkeleri, Kuzey Kıbrıs ve Londra. Saklı sermaye, yeni isimler ve belgelerle Türkiye’ye geri dönerek yine ayrıcalıklı muamele görüyor.

Robin Brooks: Türkiye son 10 yılda sayısız döviz krizi yaşadı. Bunların hepsi tamamen kendi kendine yapılmış ve gereksiz. Cumhurbaşkanı Erdoğan büyümeyi Türkiye ekonomisinin sürdürebileceği seviyenin üzerine

çıkarmaya devam ediyor. Bu da -tekrar tekrar- döviz krizi ve devalüasyonla sonuçlanıyor.

Tufan Cömert: Bayramdan önceki hafta, Avrupa ve Londra’da bir dizi müşteri ziyaretinde bulunduk. Yaklaşık 25 müşteriyle görüştüğümüzden sonra, edindiğimiz izlenim, oluşan

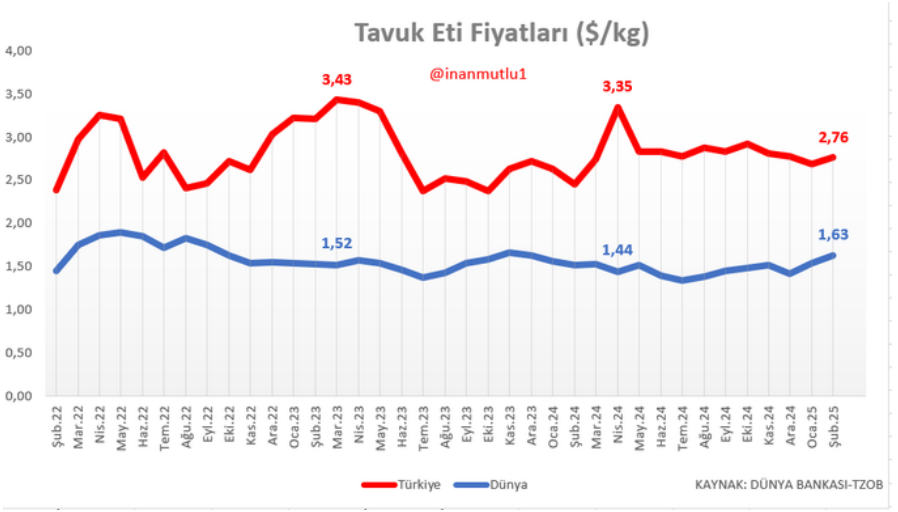
hasarın, Türk varlıklarının bundan sonra kalıcı şekilde farklı makro tahminler ve farklı bir risk primi ile fiyatlanmasına yol açacağı. Eğer siyasi tansiyon düşmeye başlar ve yatırımcıların algısı normalleşirse, enflasyonun düştüğü, TCMB'nin faizleri indirdiği ve Türk Lirası'nın reel olarak değer kazandığı önceki Türkiye hikayesine geri döneceğiz.

Türk eurobondları çok cazip bulunmadı. Müşteriler daha çok; döviz geliri olan ve mevcut ortamda fayda sağlayabilecek sağlam iş modelleri olan şirketlerle ilgilendiler. TL'de kopuş senaryosu bekleyen yok, kontrollü müdahalenin süreceğine dair neredeyse fikir birliği var.

Özetlersem, yabancı yatırımcı yara aldı, içi rahat değil, ama bizim gibi duygusal bakmıyorlar. Hep köpekbalığı benzetmesi yaparım, bir yerde kar fırsatı görüyorsa, kan kokusu almış köpekbalığı misali yabancı oraya geliyor. Şimdi de böyle olacak. Ancak ülkeden 10 çıktıysa dönecek olan 1-2. Diğerleri işlerin düzeldiğini görmeden gelme niyetinde değiller.

İnan Mutlu: Sadece dana eti değil, tavuk etini de dünya ortalama fiyatlarının üzerinde tüketmek zorunda kalıyoruz. 2024 nisan ayında ihracat kısıtlaması gelmemiş olsa, fiyatlar dolar bazında çok daha yüksek seviyelere çıkacaktı.

Eskiden de ekonomik krizler yaşadık ama tarihimizde ilk defa bu kadar derin bir gıda krizi yaşıyoruz.

Türkiye'nin Çin'den İthalatı (milyar \$)

Merve Yiğitcan (NBE): Türkiye'nin Çin'den yaptığı ithalat son 5 yılda neredeyse 2 kat artarak 42 milyar dolara ulaştı.

Makine İhracatçıları Birliği (MAİB) Başkanı Kutlu Karavelioğlu: Makine ithalatının 4'te 1'i Çin'den yapıyor. Türkiye Çin'den 11

milyar dolarlık makine ithal etti.

Ev ve Mutfak Eşyaları Sanayicileri ve İhracatçıları Derneği (EVSİD) Kurucu Başkanı Burak Önder Çinli firmalar, Çin'de de işler iyi gitmediği için ihracatta agresif davranıyorlar.

Türkiye Çelik Üreticileri Derneği (TÇÜD) Genel Sekreteri Veysel Yayan: son dönemde tüm dünyada çelik fiyatları artarken, Çin'in zaten düşük olan çelik ürünleri fiyatlarının yüzde 4,5 daha düşürdü. Çin fiyatlarına çok net bir dumping marjı söz konusu oldu

Emre Alkin: İşim gereği çok sayıda yabancı meslektaş ile temastayım. Bundan başka çeşitli seyahatlerde tanıdığımız yabancı dostlar da var. Bu aralar telefonum durmuyor elbette. İlginçtir, Türkiye'de herkes bana ekonomiyi soruyor yabancılar ise ülkenin siyasal ve sosyal anlamda hangi istikamete gittiğini.

Uzun yıllardır hem Türkiye'nin hem de dünyanın gitmekte olduğu istikamet in hayırlı olmadığını anlatıyorum. Sadece Türkiye'de değil. Dünyada da serbest düşüş yaşanıyor.

Londra'da, Paris'te, New York'da veya hiç yoksa Miami'de evi olan ve buna göre "B Planı" yapmış Türk Oligarklar kendi menfaatlerine dokunulana kadar hiçbir olumsuzlukta ses çıkarmadılar.

Adeta Hindistan'daki Ücretlerle Belçika'da yaşar gibi olduk. Sokağa çıktığımızda vaziyet farklı: İhracatçılar zarar ediyor, sanayi geri geri gidiyor, ticaret erbabı zarar ediyor, vatandaş hayat pahalılığından eziliyor.

AYSEL YÜCEL (NBE): TAYSAD'ın yeni başkanı Yakup Birinci eski başkan Albert Saydam'la birlikte sektörün sorunlarına değindi:

Türkiye’de yıllardır üretim yapan ve alanında küresel lider olan bazı yabancı yatırımcıların, ülkedeki varlığını tartışmaya başladığını söyledi. Gelecek yıl Türkiye’de fabrika kapatmayı düşünen firmalar var.

Otomotiv tedarik sanayi yetkilileri, aşınan rekabet gücü nedeniyle Türkiye’nin küresel otomotiv üretimi sıralamasında 5 basamak geriye gitme riski taşıdığını dile getirirken, bazı yabancı firmaların Türkiye’deki tesislerini kapatma hazırlığında olduğuna işaret etti.

“Türk otomotiv sektöründe şu anda çok problem yok gibi gözükse de üretim 1,8 milyon adetten 1,6 milyon adede, hatta uluslararası raporlara göre 2026 yılında 1,4 milyon adede kadar gerileme potansiyeli taşıyan bir düşüş trendinde”

Türk otomotiv sanayisi olarak coğrafyamıza yakın ülkelerdeki projelerden alamadığımız payların veya rekabetçiliğimizin zorlanmasından dolayı kaybettiğimiz işlerin etkilerini 2026-2027-2028’de göreceğiz” şeklinde konuştu.

TAYSAD Eski Başkanı Albert Saydam da Türkiye’de üretim maliyetlerinin Avrupa ülkeleri ile aynı seviyeye geldiğine vurgu yaparak, aşınan rekabet gücü nedeniyle Türkiye’de üretim yapan yabancı tedarik sanayi firmalarının tesislerini kapatmayı gündeme aldığını belirtti. Saydam, “Ülkemizde yıllardır üretim yapan, binlerce çalışanı olan ve neredeyse dünyada konusunda monopol olan yabancı yatırımcı bile iki sene sonraki sonra Türkiye’deki varlığını yönetim kurulunda tartışmaya başladı. Yabancı ortaklı bir şirket de gelecek yıl Türkiye’deki fabrikalarından birini kapatmayı düşünüyor” açıklamasını yaptı. Türkiye’de işçilik maliyetlerinin yüksek olduğunu, özellikle ulaşım ve yemek gibi ek giderlerin Romanya, Bulgaristan ve Mısır’a kıyasla daha büyük bir yük oluşturduğunu belirten Saydam, “Türkiye’de bir işçinin sadece ulaşım maliyeti Mısır’daki bir işçinin maaşına eşdeğer” dedi.

Üretim maliyetlerindeki artış ve finansmana erişimde yaşanan zorluklar nedeniyle bazı yerli firmaların kapanma riskiyle karşı karşıya olduğunu ifade ederek, “Almanya’da 5 milyon araç üretilirken, tedarikçi şirket sayısı 2.300. Bizim ülkemizde 1.4-1.5 milyon adet araç üretiliyor, tedarikçi sayısı ise 5.600.